

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-76-100>

УДК 344.02:616

ОБ'ЄКТИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ У СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я: СТРУКТУРА, УПРАВЛІННЯ ТА ЗАХИСТ ПРАВ ВЛАСНОСТІ

INTELLECTUAL PROPERTY IN HEALTHCARE: STRUCTURE, MANAGEMENT, AND RIGHTS PROTECTION

Борщ Вікторія Ігорівнадоктор економічних наук, професор,
Одеський національний медичний університет
ORCID <https://orcid.org/0000-0001-9106-9078>**Дружкова Ірина Сергіївна**кандидат історичних наук, доцент,
Одеський національний медичний університет
ORCID <https://orcid.org/0000-0002-7934-5057>**Кусик Наталія Львівна**кандидат економічних наук, доцент,
Одеський національний медичний університет
ORCID <https://orcid.org/0000-0003-3471-2578>**Borshch Victoriia, Druzhkova Iryna, Kusyk Nataliia**
Odesa National Medical University

У статті проаналізовано структуру об'єктів інтелектуальної власності у сфері охорони здоров'я, механізми їх управління та правовий захист. Обґрунтовано стратегічне значення ІВ для медичних установ, висвітлено основні проблеми, пов'язані з недостатнім фінансуванням, відсутністю системного підходу до управління інтелектуальними активами та низьким рівнем правової обізнаності персоналу. Акцент зроблено на необхідності формування внутрішніх політик управління ІВ та впровадження профільних структур у закладах охорони здоров'я. Запропоновано модель ефективного управління ІВ, яка включає ідентифікацію, реєстрацію, моніторинг, комерціалізацію та захист прав. Практична цінність роботи полягає в можливості використання результатів для підвищення інноваційної активності та конкурентоспроможності медичних установ в умовах трансформаційних викликів і цифровізації.

Ключові слова: інтелектуальна власність, патенти, товарні знаки, управління інтелектуальними активами, медичні заклади, інновації.

The paper defines the role of intellectual property (IP) as a key element in driving innovation and improving healthcare quality. The study focuses on analyzing the structure of IP objects, mechanisms for managing them, and approaches to protecting the rights of medical institutions in Ukraine. *Materials and methods.* The study uses descriptive and comparative analysis, document review, and statistical methods to examine IP objects in the medical field. Data were collected from registered patents, trademarks, and copyrighted works from public and private healthcare organizations across Ukraine. The study spans the analysis of IP databases from 2020 to 2024, with a specific focus on the types of IP used in healthcare, including patents for medical devices and treatments, trademarks for branding, and copyrights for educational and research materials. *Results.* The findings indicate significant challenges in the effective use and protection of IP in healthcare, such as limited funding for patent registration, insufficient management strategies, and low awareness among healthcare personnel. However, implementing systemic IP management approaches has shown to enhance the competitiveness and innovation capabilities of healthcare organizations. Institutions with robust IP portfolios report increased economic benefits and better service delivery. *Conclusion.* The study demonstrates the strategic importance of intellectual property in healthcare and underscores the need for targeted legal and managerial interventions. Effective IP management can significantly contribute to the modernization of healthcare institutions, fostering innovation and ensuring economic sustainability. Future research should explore optimal ways to integrate IP strategies into the operational frameworks

of medical organizations. Additionally, the paper highlights the importance of developing institutional policies and dedicated units for IP governance within healthcare providers. Establishing IP offices, training personnel in legal and technological aspects, and implementing digital tools for IP monitoring can ensure sustainable knowledge management and support long-term innovation goals.

Keywords: intellectual property, patents, trademarks, IP management, healthcare institutions, innovation.

Постановка проблеми. Інтелектуальна власність (ІВ) є ключовим чинником інноваційного розвитку в сучасному суспільстві, зокрема у сфері охорони здоров'я, де впровадження нових технологій, методів лікування, фармацевтичних препаратів і цифрових рішень безпосередньо впливає на тривалість і якість життя населення. В умовах стрімкого розвитку біотехнологій, фармацевтичної галузі та медичних ІТ-систем ефективно управління об'єктами ІВ набуває стратегічного значення для функціонування медичних установ.

До ключових аспектів актуальності належить зростання економічної вартості інтелектуальних активів у глобальній системі охорони здоров'я, необхідність правового захисту медичних інновацій та недостатній рівень спеціалізованої експертизи у сфері ІВ у межах медичних закладів. Відсутність належних механізмів управління та захисту прав на об'єкти ІВ загрожує втратою конкурентоспроможності, уповільненням темпів інноваційного розвитку та виникненням юридичних колізій.

ІВ виконує фундаментальну роль у створенні та запровадженні інноваційних медичних технологій і послуг. Серед основних об'єктів ІВ у сфері охорони здоров'я вирізняють патенти на лікарські засоби, медичні пристрої та методи лікування; торговельні марки для ідентифікації фармацевтичної продукції та медичних закладів; авторські права на навчальні, клінічні й наукові матеріали; а також комерційні таємниці (включно з ноу-хау та формулами).

Система ІВ стимулює інноваційну активність через мобілізацію фінансових інвестицій, розвиток партнерств між державним і приватним секторами та формування високотехнологічного середовища. Належне управління ІВ сприяє створенню нових робочих місць, зростанню економічної ефективності та посиленню конкурентних переваг.

Попри потенціал медичні установи України стикаються з низкою таких бар'єрів, як обмежене фінансування процедур реєстрації та захисту ІВ; відсутність системної політики управління інтелектуальними активами; низька правова обізнаність персоналу; недо-

статня інтеграція ІВ у стратегії організаційного розвитку. Ризики порушення ІВ стосуються як незаконного використання чужих прав, так і втрати власних прав через недосконалість механізмів правового захисту.

Серед перспектив – впровадження системного підходу до управління ІВ у медичних установах, формування внутрішніх профільних структур, залучення фахівців з ІВ, підвищення правової грамотності персоналу, а також реалізація національних програм підтримки інновацій у галузі охорони здоров'я. Комплексне розв'язання зазначених проблем забезпечить підвищення інституційної спроможності закладів охорони здоров'я, оптимізацію використання інтелектуальних активів та сталий інноваційний розвиток галузі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить про зростання зацікавленості до проблематики інтелектуальної власності у сфері охорони здоров'я в Україні, що обумовлено як інституційними змінами в системі охорони ІВ, так і активізацією цифровізації та інноваційних трансформацій у медичній галузі. У роботах К. П. Дацко та Н. В. Глуценко проаналізовано об'єкти ІВ, характерні для медицини й біотехнологій із акцентом на правову природу авторських прав, патентів, промислових зразків, а також проблематику визначення суб'єктів прав у межах медичної практики. Значний внесок у розгляд правового регулювання ІВ у фармацевтичній та ІТ-сфері зробили О. О. Бондаренко, М. В. Пономаренко та О. Ш. Чомахашвілі, які висвітлюють сучасний стан нормативної бази, практику захисту прав та прогалини, що вимагають гармонізації з міжнародними стандартами.

Окремий науковий пласт формують дослідження, спрямовані на управлінські та стратегічні аспекти ІВ у медичних установах. Так, у роботах О. О. Колесник та І. С. Дружкової [4] інтелектуальна власність розглядається як стратегічний актив знаннєвої економіки, що потребує інституційного врядування та інтеграції в менеджмент організацій охорони здоров'я. У працях О. А. Мартинюк, О. В. Рудінської [12] та колективних дослідженнях під керівництвом В. Борщ і Ю. Сафонова проаналізовано вплив інноваційного потенціалу

та конкурентоспроможності на ефективність управління у сфері охорони здоров'я [22]. Зарубіжні автори (Tripta Dixit та її колеги Shruti Dwivedi, співавтори, Adity Nidhi) приділяють увагу зв'язку між правами інтелектуальної власності, доступом до медичних технологій і балансом між захистом інновацій та правами пацієнтів [19; 20; 21]. Проте питання запровадження ефективних моделей управління ІВ у медичних установах України досі залишаються недостатньо розробленими, що обґрунтовує актуальність поданого дослідження.

Метою дослідження є комплексний аналіз структури об'єктів інтелектуальної власності у сфері охорони здоров'я, вивчення механізмів їх управління та способів правового захисту в медичних установах різних форм власності. У центрі уваги патенти, авторські права та торговельні марки як ключові нематеріальні активи, що формують інноваційний потенціал закладів. Завданням є визначення типових практик управління ІВ, оцінка чинного законодавства, дослідження процедур реєстрації, моніторингу та комерціалізації об'єктів ІВ, а також розробка практичних рекомендацій щодо оптимізації управлінських рішень у цій сфері. Методологічну основу становлять контент-аналіз, порівняльний та структурно-функціональний підходи. Інформаційною базою виступають дані УкрНОІВІ, законодавчі акти та офіційні джерела медичних організацій. У дослідженні ІВ трактується як стратегічний ресурс, що забезпечує правовий захист інновацій, сприяє трансферу технологій, розвитку партнерств і підвищенню конкурентоспроможності медичних установ.

Виклад основного матеріалу. Об'єкти інтелектуальної власності (ОІВ) є стратегічним інструментом розвитку медичних установ, сприяючи впровадженню інновацій, підвищенню якості медичних послуг та зміцненню їх конкурентоспроможності. Основні напрями впливу ОІВ охоплюють інноваційну активність, захист прав на результати досліджень, розвиток освітніх практик та цифровізацію управлінських процесів.

Патентування нових технологій, методик лікування, обладнання та препаратів дозволяє впроваджувати сучасні рішення в практику, залучати інвестиції та розвивати міжнародне співробітництво. Унікальні розробки або ліцензовані технології формують ринкові переваги медичних установ. Реєстрація ІВ дозволяє захистити результати інтелектуальної праці від недобросовісної конкуренції, що актуально як для державних, так і приватних

закладів. Авторські права на наукові та освітні матеріали підвищують професійний рівень персоналу та стимулюють розвиток медичної науки. Ліцензії на цифрові продукти, ПЗ для управління, діагностичні системи, електронні картки, забезпечують ефективність і оптимізацію ресурсів.

Серед викликів використання ОІВ в Україні низька обізнаність персоналу, обмежене фінансування на реєстрацію та комерціалізацію, а також недосконалість законодавчих механізмів захисту прав. Водночас розвиток правової бази, міжнародне партнерство та державна підтримка інновацій створюють підґрунтя для формування високотехнологічної, доступної та інноваційно орієнтованої системи охорони здоров'я [3].

Раціональне управління ІВ, її захист і монетизація дедалі більше визначають довгострокову конкурентоспроможність медичних закладів в умовах цифрової трансформації галузі. Політика управління інтелектуальними активами є сукупністю стратегічних і організаційних рішень, спрямованих на забезпечення ефективного використання та захисту інтелектуальної власності. Вона включає в себе низку основних компонентів, а саме ідентифікація і реєстрація ІВ, управління активами, захист прав власності, комерціалізація та інноваційна діяльність. На першому етапі важливо визначити, які інтелектуальні продукти належать організації (патенти, товарні знаки, авторські права, комерційні таємниці тощо) і провести їх реєстрацію відповідно до українського законодавства. Створення ефективних внутрішніх механізмів для моніторингу використання ІВ є важливим на всіх етапах її життєвого циклу (від створення до комерціалізації). Це включає в себе як контроль за дотриманням внутрішніх стандартів, так і ведення реєстрів для кожного активу.

Необхідним є забезпечення правової охорони інтелектуальної власності через патентування, ліцензування та інші правові механізми. Важливим його аспектом є боротьба з порушеннями прав інтелектуальної власності та захист у судових органах. Розробка стратегій для перетворення інтелектуальної власності в комерційний актив через ліцензування, продаж, франшизу або створення нових продуктів і послуг є вкрай важливим. Необхідно також залучати інтелектуальну власність до процесів інновацій, розробки нових технологій і продуктів. Це допомагає збільшити ефективність організації та її конкурентоспроможність [4].

В управлінні інтелектуальними активами важливу роль відіграють спеціалізовані структури, такі як відділи інновацій та патентні, наукові відділи, що забезпечують належне функціонування всіх процесів, пов'язаних з інтелектуальною власністю. Ці підрозділи займаються пошуком і розробкою нових технологій, продуктів і процесів. Вони також сприяють інтеграції інтелектуальної власності в стратегію розвитку організації. Відділ інновацій організовує дослідження та розробки, а також створює умови для творчої роботи співробітників. Основна функція патентного відділу полягає в тому, щоб забезпечити захист інтелектуальних продуктів через реєстрацію патентів, товарних знаків, авторських прав тощо. Патентні відділи також займаються аналізом наявних патентів, перевіркою прав на інтелектуальну власність і підготовкою документів для судових розглядів у разі порушень.

Ефективне управління інтелектуальною власністю потребує чітких організаційно-правових механізмів, що охоплюють усі етапи життєвого циклу ІВ від створення до захисту й комерціалізації. Юридичні служби забезпечують правовий супровід, зокрема укладання ліцензійних договорів, судовий захист та консультування з питань охорони прав. Важливу роль відіграють фінансові підрозділи, які відповідають за оцінку ринкової вартості ІВ, фінансування інновацій та укладання угод з ліцензування і продажу технологій. Спеціалізовані структури, інноваційні або патентні відділи забезпечують інтеграцію ІВ у стратегію розвитку установ.

У закладах охорони здоров'я інтелектуальні активи включають патенти, ліцензії на технології, торговельні марки, авторські права на наукові й освітні розробки, які можуть мати значний економічний і репутаційний ефект. Управління ними є невід'ємною умовою конкурентоспроможності в сучасному медичному середовищі. Пропонуємо цілісне уявлення про сферу ІВ в галузі охорони здоров'я у такий спосіб (рис. 1).

Запропонована модель управління інтелектуальною власністю у сфері охорони здоров'я охоплює повний цикл роботи з інтелектуальними активами від їх ідентифікації до захисту прав у разі порушень. На першому етапі здійснюється виявлення та класифікація об'єктів ІВ, зокрема патентів, авторських прав і торговельних марок. Далі відбувається їх державна реєстрація та правова охорона, що забезпечує законне підтвердження прав. Третій етап передбачає організаційне закріплення управління ІВ на рівні установи (через профільні підрозділи, політики, відповідальних осіб). Наступним елементом є систематичний моніторинг та облік ІВ, що включає ведення внутрішніх реєстрів, аналітику та звітність. П'ятий етап це комерціалізація: використання ІВ через ліцензування, франчайзинг або трансфер технологій. Завершує модель механізм реагування на порушення прав, який охоплює адміністративні та судові інструменти захисту. Модель є універсальним інструментом для побудови ефективної системи управління ІВ у медичних установах. Її поетапна структура дозволяє інтегрувати ІВ в

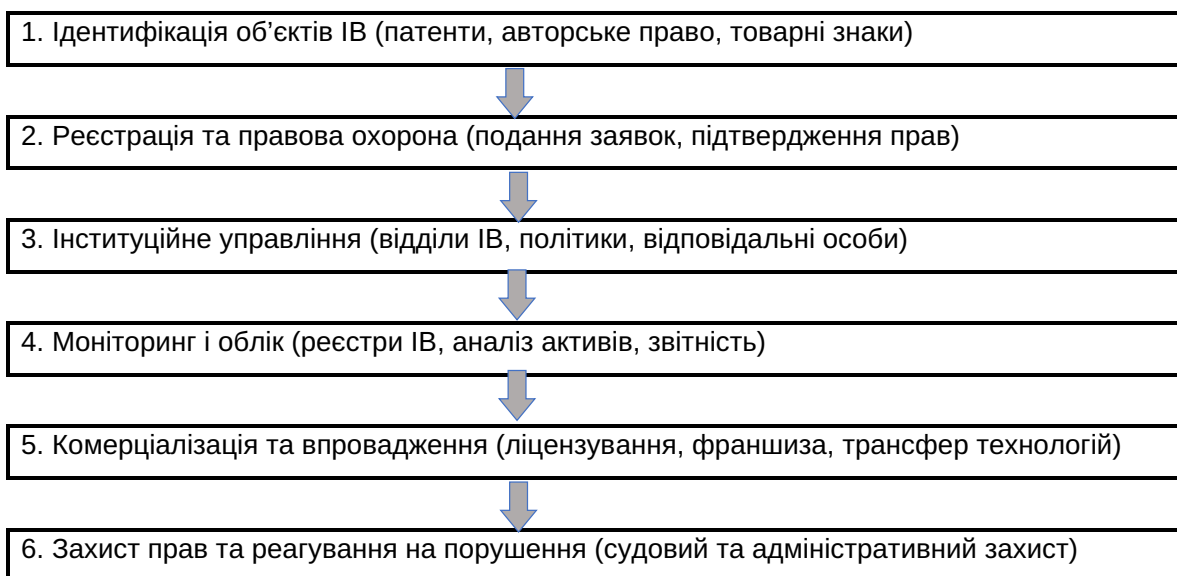

Рис. 1. Модель управління інтелектуальною власністю у сфері охорони здоров'я

Джерело: сформовано авторами на основі [20; 2]

управлінські процеси, забезпечити правовий захист інновацій, підвищити економічну віддачу від нематеріальних активів і сформувати сталі механізми трансферу технологій у сфері охорони здоров'я. Реалізація моделі сприяє зміцненню інституційної спроможності, підвищенню конкурентоспроможності та розвитку інноваційної екосистеми медичних закладів [2].

Правильне управління інтелектуальною власністю (ІВ) у медичних установах здатне суттєво покращити їх фінансові показники через низку ключових механізмів. По-перше, комерціалізація ІВ через ліцензування та продаж дозволяє отримувати додатковий дохід без потреби в масштабних капіталовкладеннях. Надання ліцензій на використання розробок, медичних технологій або клінічних методик іншим організаціям формує стабільні джерела надходжень і зміцнює фінансову автономію закладів [3].

По-друге, стратегічне управління ІВ стимулює інвестування в інновації. Наявність захищених результатів наукової діяльності, зокрема у вигляді патентів, авторських прав або технологічних рішень, підвищує привабливість медичних установ для інвесторів та донорів, особливо в контексті цифровізації та технологічного оновлення медицини.

По-третє, раціональне використання вже наявних об'єктів ІВ сприяє оптимізації витрат. Використання захищених методів діагностики, лікування чи управлінських рішень дозволяє підвищити ефективність медичних процесів, зменшити тривалість лікування та скоротити витрати на ресурси. Таким чином, інтелектуальні активи стають не лише джерелом доходів, а й засобом економії.

Крім того, наявність зареєстрованих прав інтелектуальної власності створює ефективні бар'єри для конкурентів, обмежуючи можливості використання розробок без дозволу. Це забезпечує збереження унікальних рішень, підвищує стійкість до копіювання та сприяє формуванню довгострокових конкурентних переваг. Значний портфель ІВ також підвищує ринкову капіталізацію медичної установи, що є важливим чинником при залученні інвестицій або укладанні стратегічних угод [1].

Активне використання ІВ позитивно впливає на репутаційний капітал організації. Використання інноваційних методик лікування та сучасних медичних технологій, захищених патентами або авторськими правами, сприяє зростанню довіри з боку пацієнтів та зміцнює позиції на медичному ринку.

Окрему роль відіграє ІВ у вигляді програмного забезпечення, алгоритмів та цифрових рішень, які забезпечують автоматизацію клінічних і управлінських процесів. Запатентовані ІТ-рішення дають змогу оптимізувати операційні витрати, підвищити точність медичних дій і забезпечити ефективне використання ресурсів. Такий підхід дозволяє не лише покращити якість послуг, а й досягти фінансової стійкості в умовах зростаючої конкуренції.

Ефективне управління інтелектуальною власністю (ІВ) у медичних установах є вагомим чинником підвищення їх фінансової результативності. Раціональне використання інтелектуальних активів сприяє генерації додаткових доходів через ліцензування та продаж ІВ, оптимізації витрат за рахунок використання захищених рішень, зміцненню конкурентоспроможності та залученню інвестицій. Крім того, управління ІВ позитивно впливає на репутацію установ, стимулює впровадження інновацій і сприяє зростанню довіри серед пацієнтів [3].

Правове регулювання у сфері охорони здоров'я в Україні ґрунтується на низці базових законодавчих актів. Закон України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» (1993, нов. ред. 2025) встановлює правовий режим патентування медичних інновацій. Закон «Про авторське право і суміжні права» (1993, новий закон 2023) забезпечує правовий захист наукових та освітніх розробок. Закон «Про лікарські засоби» (2022) регламентує патентування та реєстрацію лікарських препаратів. Закон «Про захист від недобросовісної конкуренції» (1996, нов. ред. 2025) охоплює механізми захисту комерційної таємниці й інших форм недопущення неправомірного використання ІВ [5;6;7;8].

На міжнародному рівні ключове значення має Угода TRIPS, що встановлює мінімальні стандарти захисту ІВ у межах СОТ, зокрема патентів на лікарські засоби та медичні технології. Конвенція ВОІВ (WIPO) визначає засади міжнародного співробітництва у сфері ІВ. Важливим джерелом для гармонізації національного законодавства є Директива 2001/83/ЄС, яка регулює обіг лікарських засобів у країнах ЄС, включаючи вимоги до патентного захисту та охорони даних.

Захист інтелектуальної власності в Україні для закладів охорони здоров'я базується на національному законодавстві, яке відповідає міжнародним стандартам. Важливо продовжувати вдосконалення нормативно-правової бази, щоб забезпечити ефективний захист

інтелектуальної власності в умовах глобалізації та інтеграції в міжнародні системи.

За результатами пошуку в системі CIS УкрНОІВІ станом на 1 січня 2025 року було виявлено 15 517 об'єктів інтелектуальної власності (ОІВ), зареєстрованих за медичними установами України. З них 3 825 – винаходи, 11 361 – корисні моделі, 314 – торговельні марки, 17 – промислові зразки. Водночас фактично чинними залишаються лише 55 патентів на винаходи, 120 патентів на корисні моделі, 276 торговельних марок і 5 промислових зразків [9;10].

При цільовому пошуку за ключовим словосполученням «міська клінічна лікарня» зафіксовано 91 об'єкт ІВ, однак з них чинними є лише чотири торговельні марки, що належать комунальним некомерційним підприємствам у Києві та Сумах. Загалом за лікарнями в Україні зареєстровано 203 ОІВ, з яких чинними є лише 15 (14 торговельних марок і 1 корисна модель). Найновіше свідоцтво на торговельну марку отримано Вишгородською центральною районною лікарнею в листопаді 2024 року (класи МКТП 5, 10, 42, 44). Одним із вдалих прикладів можна назвати патент 156594 на корисну модель «Спосіб кріозбереження мезенхімальних стовбурових клітин людини», винахідниками вказані Перепеліцина Олена Михайлівна, Сидоренко Михайло Васильович, Ястребова Олена Вікторівна, Перетятко Дмитро Віталійович, Іванова Тетяна Павлівна. Заявниками зазначені Державна установа «Відділення біотехнічних проблем діагностики Інституту проблем кріобіології і кріомедицини Національної академії наук України», Національна дитяча спеціалізована лікарня «ОХМАТДИТ» Міністерства охорони здоров'я України та товариство з обмеженою відповідальністю «Екологічна ініціатива». Патент був наданий 17 липня 2024 року, власниками є ті ж організації [23].

Також у 2024 році було видано свідоцтво України на торговельну марку Комунальному некомерційному підприємству Тячівська районна лікарня Тячівської міської ради Закарпатської області від 24 січня 2024 року № 342892, згідно зі свідоцтвом клас МКТП лише 44. Міжнародна класифікація товарів і послуг для реєстрації знаків (МКТП) – це система класифікації, яка використовується для ідентифікації товарів і послуг у процесі реєстрації торговельних марок. Вона включає 45 класів, з яких 34 для товарів, а 11 для

послуг. Клас 44 відповідає за медичні послуги; ветеринарні послуги; гігієнічне та косметичне обслуговування людей або тварин тощо.

Серед відомих назв є свідоцтво України на торговельну марку клінічна лікарня Феофанія державного управління справами свідоцтво від 10 листопада 2020 року, власником якого є звичайно сама лікарня Феофанія. Класи МКТП 5, 41, 42, 44, так само Феофанія має ще одну торговельну марку від 12 лютого 2018 року по класу МКТП 5, вони обидві діють. Клас 5 відповідає за фармацевтичні, медичні та ветеринарні препарати; гігієнічні препарати на медичні потреби; дієтичні харчові продукти і речовини...тощо [9; 10].

З одеських лікарень свою торгову марку має дорожня лікарня одеської залізниці – це свідоцтво від 16 січня 2006 року. Його власником є державний заклад дорожня лікарня державного підприємства Одеська залізниця. Клас МКТП 44. На клініку зареєстровано більше торгових марок. Крім того варто нагадати щодо приватних медичних закладів, де власником ОІВ виступає часто людина, а не сама клініка [23].

За ключовим словом знайдено 1023 об'єкти інтелектуальної власності, тут багато їх варіантів, серед них навіть міжнародні торгові марки. 12 торговельних марок міжнародних реєстрацій, зареєстрованих в Україні [23].

За результатами аналізу інших документів, пов'язаних з об'єктами інтелектуальної власності у сфері медицини, виявлено 56 винаходів, 124 корисні моделі, 766 торговельних марок, 16 міжнародних реєстрацій торговельних марок, 36 авторських прав на твір, 12 авторських прав на службовий твір і один договір про відчуження майнових прав.

Згідно з даними Укрпатенту та УкрНОІВІ, у 2021 році було подано 31 351 заявку на торговельні марки, тоді як у 2022 році їх кількість скоротилася до 16 095 (–48,7%). Найбільше зниження спостерігалось в категоріях «медична техніка» (–68,2%) та «хімічні технології» (–55,3%). У 2023 році кількість заявок зросла до 25 232, а за дев'ять місяців 2024 року становила 18 123 [14; 15; 10].

Динаміка подачі заявок на об'єкти промислової власності у 2023 році демонструє позитивні тенденції: кількість заявок на винаходи зросла на 5,5%, на корисні моделі на 47,4%, на промислові зразки на 34,8%, а на торговельні марки понад 55%. При цьому найбільшу активність серед іноземних заяв-

ників у 2024 році зафіксовано в межах 5-го класу МКТП (фармацевтична, медична та ветеринарна продукція), у якому було подано 596 заявок за національною процедурою [9; 10; 14].

Висновки. Інтелектуальна власність (ІВ) є ключовим елементом інноваційного розвитку у сфері охорони здоров'я. Ефективне управління та захист прав ІВ дозволяють медичним установам підвищувати конкурентоспроможність, сприяти інноваціям та покращувати якість послуг.

В умовах стрімкого розвитку біотехнологій, фармацевтики та медичних ІТ-рішень, об'єкти ІВ, такі як патенти, товарні знаки та авторські права, відіграють важливу роль у створенні інноваційних технологій. Основними викликами є недостатнє фінансування, слабке управління інтелектуальними активами, низький рівень правової обізнаності персоналу та ризики порушення прав.

Систематичне впровадження стратегій управління ІВ, створення профільних департаментів, підвищення правової грамотності персоналу, а також підтримка державою інноваційних проєктів у галузі медицини сприятимуть розвитку медичних установ.

Управління ІВ дозволяє збільшувати доходи через ліцензування, знижувати витрати за рахунок використання існуючих розробок, захищати права на інновації та підвищувати репутацію установ. Як видно з наведених даних, активні бойові дії дуже вплинули на загальну картину розвитку ОІВ, але державні та приватні заклади охорони здоров'я попри ситуацію продовжують не просто діяти, а й брати активну участь у розвитку ІВ в Україні.

Враховуючи виклики та перспективи, ефективне управління інтелектуальною власністю є стратегічно важливим для розвитку медичних установ та впровадження інновацій у сферу охорони здоров'я.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бондаренко О. О. Стан правової охорони і захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності в Україні під час війни. *Часопис Київського університету права*, 2023,(2), 134-137.
2. Глущенко Н. В. До питання об'єктів та суб'єктів інтелектуальної власності у сфері медицини і біотехнологій. *Науковий Вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки»* 2017, 1(3), 182–185.
3. Дацко К. П. Об'єкти права інтелектуальної власності у сфері охорони здоров'я. *Вісник ЛТЕУ. Юридичні науки*, 2018, (7), 316–324.
4. Дружкова І. С., Колесник О. О. Інтелектуальна власність як стратегічна основа функціонування економіки знань. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2024. № 1. С. 109–117.
5. Закон України "Про авторське право і суміжні права" N 2811-IX від 13.12.2022. URL://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#Text (дата звернення: 22.07.2025)
6. Закон України "Про лікарські засоби" № 2469-IX від 28.07.2022 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-20#Text> (дата звернення: 22.07.2025)
7. Закон України "Про охорону прав на знаки для товарів і послуг" № 3689-XII від 15.12.1993. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3689-12#Text> (дата звернення: 22.07.2025)
8. Закон України "Про охорону прав на промислові зразки" №3688-XII від 15.12.1993. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3688-12#Text>(дата звернення: 22.07.2025)
9. Інтелектуальна власність у цифрах. Показники діяльності у сфері інтелектуальної власності за 2023 рік. Київ 2024 40 с.
10. Інтелектуальна власність у цифрах. Показники діяльності у сфері інтелектуальної власності за 9 місяців 2024 рік. Київ 2024 42с.
11. Кашинцева О. Права людини і права інтелектуальної власності у сфері медицини та фармації на засадах сучасного наукового етосу. *Медичне право*, 2014, (1), 19-25.
12. Мартинюк О. А., Борщ В. І., Рудінська О. В., Данилко М. В. Трансформаційні процеси розвитку менеджменту у галузі охорони здоров'я. *Ринкова економіка: сучасна теорія та практика управління*. 2021. Т. 20. Вип. 3 (49). С. 46–60
13. Пономаренко М. В. Правове регулювання інтелектуальної власності на програмне забезпечення в Україні: поточний стан і тенденції. *Часопис Київського університету права*, 2023, (1), 119–122.
14. Річний звіт 2023 рік. Національний орган інтелектуальної власності Український національний офіс інтелектуальної власності. Київ 2024 152 с.
15. Річний звіт 2022 рік. Національний орган інтелектуальної власності. Український національний офіс інтелектуальної власності. Київ 2023. 152 с.

16. Чомахашвілі О. Ш. Правове забезпечення народної медицини: аспект інтелектуальної власності. Прикарпатський юридичний вісник, 2024, 4(57). 67–71.
17. Anjum T., Farrukh M., Heidler P., and Díaz Tautiva J. A. Entrepreneurial intention: creativity, entrepreneurship, and university support. *J. Open Innov. Technol. Mark. Complex*, 2020. P. 7–11.
18. Boscheck R. Constraining Drug Supply: Product Positioning, Patent Protection and Regulatory Standards. *World Competition*, 2008, 31(Issue 4), 485–498.
19. Dixit T., Srivastava S., Sahu S., Selvamurthy W. Intellectual property evolution and innovation ecosystem as effective tools in strengthening Indian healthcare sector. *Current Science*. Indian Academy of Sciences. 2018, April 25. <https://doi.org/10.18520/cs/v114/i08/1639-1649> (accessed July 22, 2025)
20. Dwivedi S., Anand G., Yadav D. Intellectual property rights in healthcare: An overview. *In Biotechnology in Healthcare, Volume 1: Technologies and Innovations* 2022. Vol. 1, pp. 259–266. Elsevier. <https://doi.org/10.1016/B978-0-323-89837-9.00007-3> (accessed July 22, 2025)
21. Nidhi A. The Crossroad between Intellectual Property and Clinical Trials: Balancing Incentives for Innovation with Access to Healthcare. *Journal of Intellectual Property Rights*, 2023, 28(4), 284–292.
22. Safonov Y., Borshch V., Rogachevskiy O. Theoretical foundations of competitiveness management of health care institutions. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2022. Vol. 8. No. 4. P. 131–138.
23. Спеціальна інформаційна система у УКРНОІВІ. <https://sis.nipo.gov.ua/uk/search/simple/> (дата звернення: 22.07.2025)

REFERENCES:

1. Bondarenko O. O. (2023) Stan pravovoi okhorony i zakhystu prav na ob'ekty intelektualnoi vlasnosti v Ukraini pid chas viiny [State of legal protection and protection of rights to intellectual property objects in Ukraine during the war]. *Chasopys Kyivskoho Universytetu Prava.*; (2), 134–137. (In Ukrainian).
2. Hlushchenko N. V. (2017) Do pytannia ob'ektiv ta sub'ektiv intelektualnoi vlasnosti u sferi medytsyny i biotekhnologii [On the issue of objects and subjects of intellectual property in medicine and biotechnology]. *Naukovyi Visnyk Khersonskoho Derzhavnoho Universytetu. Seriiia «Yurydychni Nauky»*. 2017;1(3), 182–185. (In Ukrainian).
3. Datsko K. P. (2018) Ob'ekty prava intelektualnoi vlasnosti u sferi okhorony zdorov'ia [Intellectual property objects in healthcare]. *Visnyk LTEU. Yurydychni Nauky.*; (7), 316–324. (In Ukrainian).
4. Druzhkova I. S., Kolesnyk O. O. (2024) Intelektualna vlasnist yak stratehichna osnova funktsionuvannia ekonomiky znan [Intellectual property as a strategic basis for the functioning of the knowledge economy]. *Pivden-noukrainskyi Pravnychyi Chasopys*. 2024;(1), 109–117. (In Ukrainian).
5. 5. Zakon Ukrainy "Pro avtorske pravo i sumizhni prava" [Law of Ukraine "On Copyright and Related Rights"] N 2811-IX vid 13.12.2022 [Elektronnyi resurs]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#Text> (In Ukrainian). (accessed July 22, 2025)
6. Zakon Ukrainy "Pro likarski zasoby" [Law of Ukraine "On Medicinal Products"] № 2469-IX vid 28.07.2022 [Elektronnyi resurs]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-20#Text> (In Ukrainian). (accessed July 22, 2025)
7. Zakon Ukrainy "Pro okhoronu prav na znaky dlia tovariv i posluh" [Law of Ukraine "On Protection of Rights to Trademarks and Service Marks"] № 3689-XII vid 15.12.1993 [Elektronnyi resurs]. Available at: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3689-12> (In Ukrainian). (accessed July 22, 2025).
8. Zakon Ukrainy "Pro okhoronu prav na promyslovi zrazky" [Law of Ukraine "On Protection of Rights to Industrial Designs"] № 3688-XII vid 15.12.1993 [Elektronnyi resurs]. Available at: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3688-12> (In Ukrainian). (accessed July 22, 2025)
9. Intelektualna vlasnist u tsyfrakh. (2024) Pokaznyky diialnosti u sferi intelektualnoi vlasnosti za 2023 rik [Intellectual Property in Numbers. Indicators of Activity in the Field of Intellectual Property for 2023]. Kyiv; 2024. 40 p. (In Ukrainian).
10. Intelektualna vlasnist u tsyfrakh. (2024) Pokaznyky diialnosti u sferi intelektualnoi vlasnosti za 9 miesiatsiv 2024 rik [Intellectual Property in Numbers. Indicators of Activity in the Field of Intellectual Property for the First 9 Months of 2024]. Kyiv; 42 p. (In Ukrainian).
11. Kashyntseva, O. (2014) Prava liudyny i prava intelektualnoi vlasnosti u sferi medytsyny ta farmatsii na zasadakh suchasnoho naukovoho etosu [Human Rights and Intellectual Property Rights in Medicine and Pharmacy Based on Modern Scientific Ethos]. *Medychno pravo* 2014; (1), 19–25. (In Ukrainian).
12. Martyniuk, O. A., Borshch, V. I., Rudinska, O. V., & Danylko, M. V. (2021). Transformatsiini protsesy rozvytku menezhmentu u haluzi okhorony zdorovia [Transformational Processes of Management Development in Healthcare]. *Rynkova ekonomika: suchasna teoriia ta praktyka upravlinnia* 2021; 20(3), 46–60. (In Ukrainian).

13. Ponomarenko, M. V. (2023) Pravove rehuliuвання intelektualnoi vlasnosti na prohramne zabezpechennia v Ukraini: potochnyi stan i tendentsii [Legal Regulation of Intellectual Property for Software in Ukraine: Current State and Trends]. *Chasopys Kyivskoho universytetu prava*; (1), 119–122. (In Ukrainian).
14. Richnyi zvit 2023 rik. (2024) Natsionalnyi orhan intelektualnoi vlasnosti. Ukrainsyi natsionalnyi ofis intelektualnoi vlasnosti [Annual Report 2023. National Intellectual Property Office of Ukraine]. Kyiv; 2024. 152 p. (In Ukrainian).
15. Richnyi zvit 2022 rik. (2023) Natsionalnyi orhan intelektualnoi vlasnosti. Ukrainsyi natsionalnyi ofis intelektualnoi vlasnosti [Annual Report 2022. National Intellectual Property Office of Ukraine]. Kyiv; 152 p. (In Ukrainian).
16. Chomakhashvili, O. Sh. (2024) Pravove zabezpechennia narodnoi medytsyny: aspekt intelektualnoi vlasnosti [Legal Support for Traditional Medicine: Intellectual Property Aspect]. *Prykarpatskyi yurydychnyi visnyk*, 2024; 4(57), 67–71.
17. Anjum T, Farrukh M, Heidler P, Díaz Tautiva JA. (2020) Entrepreneurial intention: creativity, entrepreneurship, and university support. *Journal of Open Innovation: Technology, Market, and Complexity*. 7, 7–11.
18. Boscheck R. (2008) Constraining drug supply: product positioning, patent protection and regulatory standards. *World Competition*.;31(4), 485–498.
19. Dixit T, Srivastava S, Sahu S, Selvamurthy W. (2018) Intellectual property evolution and innovation ecosystem as effective tools in strengthening Indian healthcare sector. *Current Science*. 2018;114(8), 1639–1649. doi: 10.18520/cs/v114/i08/1639-1649. (accessed July 22, 2025)
20. Dwivedi S, Anand G, Yadav D. (2022) Intellectual property rights in healthcare: an overview. In: *Biotechnology in Healthcare, Volume 1: Technologies and Innovations*. Vol 1. 259–266. Elsevier; doi: 10.1016/B978-0-323-89837-9.00007-3. (accessed July 22, 2025)
21. Nidhi A. (2023) The crossroad between intellectual property and clinical trials: balancing incentives for innovation with access to healthcare. *Journal of Intellectual Property Rights*.;28(4), 284–292.
22. Safonov Y, Borshch V, Rogachevskiy O. (2022) Theoretical foundations of competitiveness management of health care institutions. *Baltic Journal of Economic Studies*;8(4), 131–138.
23. Ukrainian National Office for Intellectual Property and Innovation. (n.d.). *Specialized Information System*. <https://sis.nipo.gov.ua/uk/search/simple/> (accessed July 22, 2025)